

WIADOMOŚCI Z KRAJU I ZE ŚWIATA

Z PARKÓW NARODOWYCH

Ekspansja rukiewnika wschodniego *Bunias orientalis* w Tatrzańskim Parku Narodowym

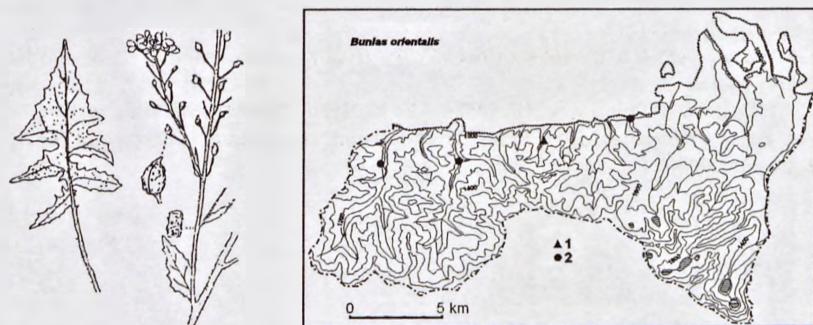
Pod wpływem działalności człowieka naturalna szata roślinna ulega głębokim przeobrażeniom, a ich najbardziej widocznym przejawem jest z jednej strony ustępowanie i wymieranie rodzimych składników flory oraz pierwotnych zbiorowisk roślinnych, z drugiej zaś rozprzestrzenianie się gatunków obcych (antropofitów) oraz wykształcanie się nowych, wtórnych zbiorowisk synantropijnych. Obcy przybysze osiedlają się przede wszystkim na siedliskach antropogenicznych. Istnieje jednak dość znaczna grupa antropofitów, które przenikają do zbiorowisk półnaturalnych i naturalnych. Wkraczają również do parków narodowych i rezerwatów, a więc na obszary o najlepiej zachowanej naturalnej szacie roślinnej (Olaček 1998). Gatunkom ekspansywnym należy poświęcić szczególną uwagę, mogą one bowiem stanowić poważne źródło zagrożenia dla rodzimej flory i roślinności.

Parkiem narodowym o szczególnym znaczeniu z punktu widzenia ochrony różnorodności gatunkowej flory górskiej są Tatry. Park ten cechuje się dobrze zachowaną naturalną florą i zbiorowiskami roślinnymi. Mimo to stwierdzono na tym obszarze ponad 50 gatunków obcych. Jednym z nich jest rukiewnik wschodni *Bunias orientalis* (ryc. 1), okazała roślina z rodziny krzyżowych *Brassicaceae* (= *Cruciferae*), o siarkowożółtych kwiatach. Gatunek ten wykazuje w ostatnich latach ekspansję i wkracza do półnaturalnych zbiorowisk roślinnych.

Bunias orientalis pochodzi z południowo-wschodniej Europy. Na obszarze Polski pojawił się w XIX stuleciu i w szybkim tempie rozprzestrzenił się. W Kotlinie Zakopiańskiej jest gatunkiem pospolitym, dochodzącym do granic Tatrzańskiego Parku Narodowego (TPN) (Mirek, Piękoś-Mirkowa 1987, 1996). Występuje na różnego typu siedliskach ruderalnych, jak tory kolejowe, przydroża, wysypiska śmieci, przyłocia. Ponadto zdomował się już na łąkach kośnych reprezentujących zespół mieczyka dachów-

kowatego i mietlicy pospolitej *Gladiolo-Agrostietum*. Pierwsze stanowisko tej rośliny na terenie TPN odnotował w 1930 r. B. Pawłowski. Pojedynczy osobnik rukiewnika rósł przy drodze w Dolinie Strążyskiej na wysokości 980 m n.p.m. (Pawłowski 1930). Ten sam autor znalazł również *Bunias orientalis* w 1950 r. przy granicy TPN, u wylotu Doliny Małej Łąki na wysokości 925 m n.p.m. (Pawłowski 1956). W późniejszych latach na obu wymienionych stanowiskach gatunek ten nie był obserwowany. Pojedyncze okazy notowano również w Dolinie Chochołowskiej oraz u wylotu Doliny Olczyńskiej. Najobfitsze stanowisko rukiewnika wschodniego w TPN stwierdzono w 1979 r. w Dolinie Kościeliskiej na Polanie Stare Kościeliska (Mir ek, Piękoś-Mirkowa 1984). Rośnie tutaj w zbiorowisku łąkowym. Stanowisko utrzymuje się już ponad 20 lat, stopniowo powiększając swój areal.

Nowe stanowisko *Bunias orientalis* stwierdzono w 1999 r. w Dolinie Strążyskiej na wysokości 960 m n.p.m. (ryc. 1). Jeden silnie rozrośnięty osobnik rukiewnika rośnie tam na łące w towarzystwie następujących gatunków: dziurawiec czteroboczny *Hypericum maculatum*, lepiężnik wylsiały *Petasites kablikianus*, świerząbek orzęsiony *Chaerophyllum hirsutum*, jarmianka większa *Astrantia major*, przytulinka (przytulia) wiosenna *Cruciata glabra* (*Galium vernum*), kuklik zwisły *Geum rivale*, brodawnik zwyczajny *Leontodon hispidus*, brodawnik zwyczajny nagi *L. hispidus* subsp. *hastilis*, kosmatka olbrzymia *Luzula sylvatica*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, świerk pospolity *Picea abies*, jaskier ostry *Ranunculus acris*, turzycja leśna *Carex sylvatica*, mniszek pospolity *Taraxacum officinale*, barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium*, przywrotnik ostrokłapowy *Alchemilla acutiloba*.



Ryc. 1. Rozmieszczenie rukiewnika wschodniego w Tatrzańskim Parku Narodowym: 1 – nowe stanowisko, 2 – dane publikowane. – Distribution of *Bunias orientalis* in the Tatra National Park: 1 – a new locality, 2 – published records

Stanowiska w Dolinie Kościeliskiej i Strążyskiej są objęte monitoringiem. Istnieje bowiem realne niebezpieczeństwo rozprzestrzenienia się tego ekspansywnego gatunku na polanach dolnoreglowych. Warto tu wspomnieć, że w *Operacie ochrony gatunkowej flory Tatrzańskiego Parku Narodowego* (Piękoś-Mirkowa, Mirek 1998) postulowano, w celu przeciwdziałania ekspansji rukiewnika, eliminację osobników pojawiających się na nowych stanowiskach przez ich wykopywanie i spalenie poza obszarem Parku.

Halina Piękoś-Mirkowa

PIŚMIENNICTWO

Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H. 1984. *Nowe rośliny synantropijne we florze Podtatrza i Tatrzańskiego Parku Narodowego*. *Studia Ośr. Dok. Fizjog.* 12: 313–326.

Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H. 1987. *Flora synantropijna Kotliny Zakopiańskiej*. *Studia Naturae. A*, 30: 7–182.

Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H. 1996. *Distribution and habitats of *Bunias orientalis* in the northern sub-Tatra region*. *Oecologia Montana* 5: 79–82.

Olaczek R. 1998. *The synanthropization of plant cover in the protected areas as a scientific and conservation problem*. *Phytocoenosis* 10 (N.S.) Supl. *Cartographie Geobotanicae* 9: 275–279.

Pawłowski B. 1930. *Zapiski florystyczne z Tatr. Cz. III*. *Acta Soc. Bot. Pol.* 7: 127–137.

Pawłowski B. 1956. *Flora Tatr. Rośliny naczyniowe*. T. 1, PWN, Warszawa.

Piękoś-Mirkowa H., Mirek Z. 1998. *Operat ochrony gatunkowej flory Tatrzańskiego Parku Narodowego*. Maszynopis, Dyrekcja TPN, Zakopane.